

Remissvar över betänkandet: Tryggare i vårddyrket – en översyn av vissa frågor inom utbildning till sjuksköterska och barnmorska (SOU 2022:35)

Malmö universitet har beretts möjlighet att yttra sig över rubricerad remiss och vill anföra bilagda yttrande.

Sammanfattning

Malmö universitet ser positivt på att vikten av omvårdnadsperspektivet lyfts fram, att antalet undervisningstimmar regleras och att det inte innebär utökad utbildningstid. Malmö universitet ställer sig också bakom att simuleringar och övning i Kliniskt Träningscenter lyfts fram, vilket borgar för god patientsäkerhet, och att det ska ingå i timmarna för verksamhetsförlagd utbildning. Malmö universitet anser att såväl reella som formella krav ska ställas på handledare. Malmö universitet avstyrker förslaget om att undersköterskor ska handleda sjuksköterskestudenter. Det skulle innebära otillräcklig kunskapsnivå och bidra till sämre kvalitet i utbildningen samt till minskad patientsäkerhet.

Yttrande

Mål för sjuksköterskeexamen (sidan 29 – 31)

Malmö universitet anser att begreppet ”jämförbarhet”, vilket även ingår i FN:s globala mål för hållbar utveckling i Agenda 2030, ska läggas till målen för sjuksköterskeexamen. Den kursiverade texten nedan föreslås läggas till för utformning av mål:

- Visa förmåga att med helhetssyn på människan göra åtgärdsbedömningar utifrån relevanta vetenskapliga, samhällsliga och etiska aspekter *samt utifrån ett jämförbarhetsperspektiv* särskilt beakta de mänskliga rättigheterna och hållbar utveckling.

Angående målet som beaktar interprofessionellt teamarbete, citerat nedan, ser Malmö universitet vissa farhågor.

- Visa förmåga till interprofessionellt teamarbete inom hälso- och sjukvården och samverkan med yrkesgrupper inom andra delar av samhället,

Formuleringen skulle innebära krav på nya kontakter, vilket lärosätena kan ha utmaningar med att upparbeta, samt att ”andra delar av samhället” är vagt specificerat.

Malmö universitet ser positivt på målet avseende digitala verktyg och arbetssätt, citerat nedan, men anser att det finns oklarheter kring hur examination ska genomföras.

- Visa förmåga att använda digitala verktyg och arbetssätt samt teknisk utrustning i vård- och hälsoarbetet:

Vår tolkning är att en praktisk examination föreslås, i så fall kan den göras i samband med verksamhetsförlagd utbildning (VFU) och genom att lägga det till formuläret som avser Assessment of Clinical Education (AssCe-formuläret). Malmö universitet föreslår att begreppet ”digitala verktyg” definieras och att definitionen inkluderar termen ”hälso- och välfärdsteknik”. Vi anser att ett helt nytt lärandemål kräver mer resurser/utrymme vilka, om målet tillkommer, bör tillföras lärosätena.

Malmö universitet anser att termen ”säker vård” ska synliggöras i relation till målet ”Visa kunskap om patientsäkerheten”. Termen finns med i den av svensk sjuksköterskeförening skrivna kompetensbeskrivningen som en av sex nödvändiga kärnkompetenser. ”Säker vård” omfattar på ett tydligare sätt även organisatoriska aspekter på patientsäkerhetsfrågor.

Omfattning av utbildningen (antal timmar)

Malmö universitet tillstyrker förslaget att antalet timmar för respektive utbildning regleras, i enlighet med Yrkeskvalifikationsdirektivet (YKD), men anser att det föreligger vissa oklarheter med den föreslagna redovisningen av antal timmar för de olika utbildningarna.

I utredningen anges på sidan 75 (se även tabell på sidan 35) följande:

”I Sverige är utbildningen till barnmorska i dag en påbyggnadsutbildning om 90 högskolepoäng. Utredningen föreslår därför att det i bilagan ska anges att utbildningen till barnmorska omfattar minst 3000 timmar utbildning.... Vidare ska det i bilagan anges att utbildningen till sjuksköterska omfattar minst 4600 timmar varav minst en tredjedel teoretisk utbildning och minst hälften klinisk utbildning.”

Vi anser det otydligt med beskrivningen att Barnmorskeutbildningen om 90 hp ska omfatta minst 3000 timmars utbildning medan sjuksköterskeutbildningen om 180 hp endast ska omfatta 4600 timmar. Vi instämmer i att studietimmarna i tabell 5.1 på sidan 87 bättre visar på normala studietiden för de båda utbildningarna.

Malmö universitet anser vidare att det medför utmaningar för lärosätena att minst hälften av sjuksköterskeutbildningen ska vara klinisk och, enligt yrkeskvalifikationsdirektivet, äga rum på sjukhus och vid andra vårdinrättningar samt ute i samhället (sidan 82). Malmö universitet instämmer i att VFU ska förläggas till fler verksamheter än idag (sidan 179) även om vi anser att det kan bli en praktisk utmaning för lärosätena att hantera och kan komma att kräva tydliga nationella direktiv. Dessutom anser vi att det är värdefullt att utbildning vid Kliniskt Träningscenter (KTC) ingår i timmarna för VFU.

Nationell klinisk slutexamination för sjuksköterskeexamen (NKSE)

Avseende Nationell klinisk slutexamination för sjuksköterskeexamen, formulerat enligt nedan, anser Malmö universitet att det är positivt med den enhetlighet som eftersträvas men att det kan innebära praktiska utmaningar för lärosätena. Det bör förtydligas huruvida begreppet ”bör” nedan medger valfrihet.

I utredningen anges;

”För att säkerställa en så likvärdig klinisk kompetens som möjligt hos nyexaminerade sjuksköterskor bör samtliga lärosäten delta i den nationella modell för kliniska slutprov som finns sedan tidigare, Nationell klinisk slutexamination för sjuksköterskeexamen (NKSE).” (sidan 117).

I utredningen anges:

”Det praktiska provet äger rum under utbildningens sista termin och är helt oberoende av i vilken verksamhet VFU då är förlagd.” (sidan 120).

Avseende det praktiska provet, citerat nedan, anser Malmö universitet att för studenter som till exempel genomför kortare VFU-placeringar inom hem- eller akutsjukvård kan provet bli svårare att genomföra. Vi anser vidare att tidsåtgången blir stor med 3 timmar för att vårda patient självständigt samt att tillsammans med lärosätets lärare göra en sammanfattande bedömning, vilket ger total tid om 5 timmar per student. Det blir totalt 500 timmar per termin och lärosäte om det är 100 studenter som går termin sex, vilket kräver stora resurser.

I utredningen anges:

”Bedömningen att sjuksköterskeutbildningen bör avslutas med ett nationellt kliniskt slutprov bedöms endast innebära marginellt ökade kostnader för de lärosäten som anordnar sjuksköterskeutbildning och bedöms därmed kunna finansieras inom befintliga ekonomiska ramar (sidan 183). Ett lärosäte bedöms behöva ha huvudansvar och samordna arbetet med provet.” (sidan 176).

Malmö universitet anser att utredningen, utöver att lägga fokus på det kliniska provet, även bör ta med aspekter på teoriprovet.

Malmö universitet ställer sig positiva till att sjuksköterskeutbildningen bör avslutas med ett nationellt kliniskt slutprov som innebär ökad samverkan mellan

hälso- och sjukvårdshuvudmän, vårdgivare och lärosäten (sidan 178). Vi är instämmer även i att det innebär samordning och revidering av VFU avtal samt att privata vårdgivare skall ha med detta i upphandlingsdokument.

Malmö universitet är kritiska till bedömningen att NKSE kan genomföras inom befintliga ekonomiska ramar och bemanning vid lärosäten. Risker är att avkall måste göras inom andra områden. Även om vi är positiva till modellen NKSE verkar flera lärosäten valt att avstå då den är resurskrävande. Vi anser vidare att det ska tydliggöras hur den skriftliga examinationen ska genomföras med tanke på hur frågorna ska skrivas utifrån patientfall och vem som rättar proven.

Handledning

Malmö universitet instämmer i formuleringen under 6.2.2 att "Vårduppdraget bör kompletteras med ett utbildningsuppdrag".

Avseende kraven på handledarkompetens (6.3.3 samt 7.1) anser Malmö universitet att villkor måste anpassas noga efter den kompetens som finns i hälso- och sjukvården och att såväl reell som formell handledarkompetens är avgörande.

I utredningen beskrivs att krav på handledarkompetens kan vara ett strävansmål och att det behövs flexibla handledningsvillkor. Formellt är pedagogik del i den grundutbildade sjuksköterskans ansvarsområden enligt den senaste kompetensbeskrivningen och Malmö universitet anser att det ska tydliggöras och följas snarare än att det är ett strävansmål. Dessutom anser vi behov av tydliggörande om vad som avses med reella kompetens.

Malmö universitet instämmer i att handledare måste ha tid avsatt för att handleda (avsnitt 6.5) och anser att VFU-avtal bör ha krav på hur mycket tid handledaren ska avsätta per student, per vecka, per termin etc.

Malmö universitet anser att det behöver förtydligas vad som menas med VFU-kurser (avsnitt 7.1) och föreslår att det avsätts 50 miljoner för detta.

Malmö universitet avstyrker förslaget om att undersköterskor ska handleda sjuksköterskestudenter. Det skulle innebära otillräcklig kunskapsnivå och bidra till sämre kvalitet i utbildningen samt till minskad patientsäkerhet.

Utredarna skriver att det är viktigt att lärosäte inte ställer krav på högre utbildningsnivå på handledaren än vad som är nödvändigt. Samtidigt som det står att all utbildning självklart skall uppfylla kraven på högskolenivå så lyfts det att undersköterskor skall vara en handledarresurs. Malmö universitet instämmer inte i detta.

Undersköterskorna lyfts fram även i avsnitt 8.4.5 och att en viktig del av hållbar kompetensförsörjning av framtidens hälso- och sjukvård är att använda samtliga yrkesgrupper och deras kompetenser på ett klokt sätt. Malmö universitet anser inte att undersköterskor har tillräcklig kompetens att diskutera evidens i egenskap av handledare samt att sjuksköterskestudenter ska ha handledning av sjuksköterskor.

Övriga kommentarer

Malmö universitet instämmer i att det är rimligt med ämnet katastrofmedicin på alla lärosäten som utbildar sjuksköterskor, i enlighet med avsnitt 8.4.11 ”Katastrofmedicin för sjuksköterskor”.

Malmö universitet instämmer i att även arbetsterapeuter ska ha kunskap om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer, och att det bör tas med i deras examensbeskrivning, i enlighet med vad som anförs i avsnitt 8.5 ”Översyn av terminologin”.

I detta ärende har rektor Kerstin Tham beslutat. Louise Stjernberg har varit föredragande. I handläggningen har Ami Hommel, Peter Hellman och Anna-Carin Aho deltagit.

Institutionen för Vårdvetenskap vid Malmö universitet

Kerstin Tham

Rektor

Kopia:

Registrator